

Ludvig XIV besøger Académie des Sciences i Paris.
Stik af Sébastien de Clerc (1671)

OM LYSETS TØVEN

og andre skrifter af multitalentet
Ole Rømer

Ole Rømer: *Korrespondance, videnskabelige afhandlinger og supplerende dokumenter.* Ved Per Friedrichsen og Chr. Gorm Tortzen. DSL/C.A. Reitzel. Ca. 500 s. **Ca. 625 kr.** Udk. jan. 2001.

Den danske naturvidenskabsmand, professor, mathematicus regius, administrator og politimester Ole Rømer (1644-1710) fik under sit ophold ved Académie des Sciences i Paris (1672-81) en række udenlandske forskerkolleger, heriblandt John Locke og G.W. Leibniz, den engelske astronom John Flamsteed og den hollandske astronom, matematiker og fysiker Christiaan Huygens. Rømer korresponderede med kollegerne i pariserårene og senere hjemme i København, hvor især den store reform af kalenderen kaldte på hans internationale kontakter. Korrespondancen omfatter 69 breve fra 1672 til 1710.

De 33 afhandlinger (og 12 skitser til afhandlinger) indeholder bl.a. de verdensberømte undersøgelser af lysets hastighed, det endelige bevis for det kopernikanske verdensbilledes rigtighed, påvisningen af en Venusatmosfære og geniale mekaniske konstruktioner. Mange af afhandlingerne udgives for første gang, andre er sidst udgivet i 1741. Endelig sætter 81 supplerende dokumenter Rømers videnskabelige arbejde i relief og uddyber de mange og meget forskellige opgaver, den unge enevælde pålagde multitalentet Ole Rømer.

Teksterne er dels skrevet på latin, dels på dansk. De latinske tekster er oversat, mens de danske gengives i transskription. Indsamlingen af materialet er foregået på en række inden- og udenlandske arkiver. Man håber med tiden at kunne supplere udgaven med en engelsk oversættelse.

Maritim sprogskole for landkrabber

Ved festivalen "Store Havnedag" i Københavns havn 24.-27. 8. tilbød DSL dens gæster et lynkursus i maritimt sprog. En gruppe DSL-medarbejdere gav eksempler på, hvordan overførte betydninger af gamle sømandsudtryk, danske og fremmede, er gået videre i det danske hverdagsprog. Man gik med andre ord om bord i det danske sprog, loddede dets dybder og tog bestik af det maritime stykgods, vi her støder på, for bedre at kunne pejle den sproglige kultur, vi er forankret i.

Publikum fik ikke mindre end 38 chancer for at overvære lektionen, som blev gentaget efter behov over to dage. Den blev holdt i et telt ved Toldboden, hvor den var i hård konkurrence med andre lyd-kilder, såsom flyvevåbnet, der gav opvisning, kanonader fra Nyholm og højlydt fremførte sømandsviser. Alligevel var DSLs arrangement om ikke overdådigt, så dog pænt besøgt og gav anledning til drøftelser med interesserede gæster om filologiske spørgsmål.

KORPUS 2000-PROJEKTET

DSL fik i begyndelsen af april 2000 bevilget støtte af År 2000 Fonden til gennemførelse af projektet Korpus 2000. Projektet skal i løbet af to år opbygge et tekstkorpus, der skal indeholde en bred vifte af almensproglige danske tekster fra perioden ca. 1999-2001. Korpus 2000 er projekteret til at omfatte mindst 20.000 tekstprøver på et omfang af mindst 20 mio. løbende ord. Korpus 2000 skal gøres alment søgbart over internettet og på en cd-rom-version, således at det kan blive en nyttig kilde, hvor fagmand og lægmand kan skaffe sig viden om dansk sprogbrug omkring år 2000. Projektleder er ordbogsredaktør Jørg Asmussen. Med Mette Skovgaard Andersens, Jesper Overgaards og Allan Ørsnes' tiltræden (se rubrikken Personalialia) er arbejdsgruppen nu fuldtallig. De overordnede retningslinjer for Korpus 2000 samt fordelingen af arbejdsopgaver er på plads; systemudviklingen og tekstindsamlingen er påbegyndt. Løbende information om projektet kan fås på DSLs hjemmeside under www.dsl.dk/korpus2000.

SAXO I VIBORG

1.-3. sept. afholdt Den Litterære Institution uss (dvs. under stadig skælven) sit årlige, altid inspirerende og muntre seminar på Hald Hovedgård. Ligesom sidste år havde mødets arrangør allieret sig med DSL om en udstilling på Viborg Centralbibliotek. I 1999 udstillede man Klassikernes Bogrum, se LIS 14. I år kunne man 9. aug. - 3. sept. se DSLs og Det Kgl. Biblioteks Saxo-udstilling, der har været vist i Diamanten, og af hvilken et koncentrat var bragt op til Viborg. DSLs nye Saxo-oversættelse ved Peter Zeeberg med Maja Lisa Engelhardts illustrationer blev omtalt i LIS 15. 3. oplag af værket er nu under udgivelse.

Foruden bogen vistes i Viborg 24 af de originale farvemotopyper, desuden en faksimile af et brudstykke fra Saxos arbejdsmanuskript – det såkaldte Angers-fragment – , den første trykte latinske udgave fra 1514 samt tidligere Saxo-oversættelser og Saxo-illustrationer. Til udstillingen, der har været velbesøgt, havde Per Nørhaven fremstillet en smuk ny plakat og en folder, på hvilke man ser en af Maja Lisa Engelhardts kraftfulde, farvemættede landskabsvisioner.

For udstillingen stod red. Jørgen Hunosøe og arkitekt maa Arne Kvorning; sidstnævnte er kendt for sit smukke design

til den danske del af den internationale arkitektudstilling år 2000 i Venedig. Saxo-udstillingen føjede sig let og elegant ind i biblioteksrummet og harmonerede godt med dets liv. Dens emne knyttede sig til Hald-mødets tematik derved, at man her bl.a. diskuterede oversættelsesproblemer. Tre oversættere gav deltagerne et blik ind i deres værksteder: Peter Zeeberg, den hollandske H.C. Andersen-oversætter Annelies van Hees samt Peter Laugesen, der har oversat Shakespeare-tekster.

Saxo-udstillingen

KALMARUNIONEN SØGES REALISERET

I bd. VII af *DD/DRB* 4. rk. præsenteres man for en vigtig fase i dronning Margretes bestræbelser på at føre etableringen af den nordiske union ud i livet.

Den detroniserede svenske konge, hertug Albrecht af Mecklenburgs rolle i Norden var ikke ganske udspillet efter seks års fangenskab, idet han stadig betragtede sig som konge af Sverige og sad inde med Gotland. Herfra var de såkaldte fetaljebrødre, dvs. sørøvere, der hærgede i Østersøen og Vesterhavet, blevet fordrevet af den magtfulde ridderorden Den tyske Orden, der ved at låne Albrechts penge havde fået fingre i den strategisk velplacerede ø, ligesom Margretes interesser for denne lokalitet fremgår af brevene. Desuden belyses dronningens forhold til hansestæderne, bl.a. bringes affæren om preussernes overgreb på Margretes undersætter, som de antog for fetaljebrødre, til afslutning.

Bindet indeholder tillige en række retteringsbreve om dronningens (gen)erhvervelser af jordegods, ligesom vi får indsigt i private godstransaktioner, fx ridderen Abraham Brodersens erhvervelser af gods på begge sider af den dansk-svenske grænse. Fremhæves bør også Niels Jensen af Knästorps testamente, hvori han bl.a. giver de fattige tiggere i Lund en flæskeside, to tønder drikke og 100 brød.

De to bind bliver de sidste, der udkommer i skriftrækken i papirform. Herefter vil kun *DD* udkomme, men i elektronisk form og altså uden oversættelser.

Diplomatarium

Danicum/Danmarks

Riges Breve. 4. rk. bd. VII (1399-1400). Udg. af Aage Andersen, Russell Friedman og Herluf Nielsen. Tyske tekster overs. af Hans Blosen, Dorte Langguth og Vibeke Winge. DSL/C.A. Reitzel.

500/350 kr.

Udk. sept. 2000.

Den formodede Margrete-buste (o. 1420) fra St. Annen-Museum i Lübeck

ODENSE - DE ÆLDRE PROVINSTRYKS HOVEDSÆDE

Femte bind af *DPt* omfatter 1194 bøger, pjecer og aviser fra Odense og et enkelt tryk fra Nyborg. Odense er *DPts* dominerende by. Her trykte desuden Joh. Snell i 1482 den første bog i Danmark, Caoursins skrift om tyrkernes belejring af Rhodos.

I 1682 fik biskop Thomas Kingo privilegium til at anlægge et bogtrykkeri. Bogtrykkeren Jørgen Skrøder forestod her bl. a. den smukke førsteudgivelse af Kingos salmer til første del af kirkeåret, *Vinter-Parten* (1689).

1729 fik J. Chr. Brandt bogtrykkerprivilegium. 1735-43 trykte og udgav han Danmarks første provinsavis *Ugentlige Provincial Notifications-Liste*. Brandt efterfulgtes af sin enke og senere sin søn. Trykkeriet ejedes 1778-1827 af Chr. Iversen. Fra 1771 havde byen to trykkerier og fra 1780 tilmed to aviser, idet Iversen det år begyndte at udgive en avis. Konkurrenten, det senere Fyens Stiftsbogtrykkeri, udgav allerede fra 1772 den avis, der siden blev kendt under navnet *Fyens Stiftstidende*. 1797-1844 ejedes trykkeriet af S. Hempel.

De to trykkeriers udgivelser dækker et bredt spektrum af emner, heriblandt teologi, personalhistorie, lokalhistoriske og topografiske skrifter, desuden lærebøger til latinskolerne i Odense og Nyborg. Også skønlitteratur tryktes, og mere specielt: en oversættelse af den franske tekst til Glucks *Orfeus og Eurydike* (opført ved en klubkoncert 1796) og teksten til Mozarts *Requiem* (1818).

Til Skåne

Igen i år, d. 20. sept., var DSLs ansatte på udflugt i Skåne. Her besøgte man runestenene ved Tullstorp Kirke og Krageholm Slot, desuden den imponerende, højt beliggende skibssætning Ales Stenar ved Kåseberga med det prægtige udblik over Østersøen. Herfra gik turen til herresædet Bollerup og til Tosterup Slot, hvor Tycho Brahe har rødder. Alle besøg var ledsaget af oplysende foredrag ved red. Aage Andersen, direktør Iver Kjær og red. Marita Akhøj Nielsen.

LIS NR. 16, OKTOBER 2000

Redaktion: Esther Kielberg
Grafisk tilrettelæggelse:
Bysted Hovedkvarteret A/S
Strandvejen 58, 3., 2900 Hellerup

ISSN-nr: 0908-5262

Indlæg sendes til: DSL,
Christians Brygge 1, 1., 1219 Kbh. K
Tlf. 33 13 06 60
Telefax: 33 14 06 08
E-post: ek@dsl.dk
www.dsl.dk

Titelblad trykt af S. Hempel 1828.
Tryk i 32°

Danske Provinstryk 1482-1830. En bibliografi udarbejdet af Grethe Larsen under redaktion af Erik Dal. Bd. V: Fyn. Det Kgl. Bibliotek/DSL /C.A. Reitzel. XXXVI+228 s. **350 kr.**

Bd. I-VI i abn.: **312,50 kr.**
pr. bd. Udk. sept. 2000.

Personalia

Elsebeth Henriette Hansen er pr. 1.5.00 ansat ved DSLs administration som kontorfuldmægtig. Cand. mag. Mette Skovgaard Andersen er pr. 1.8.00 ansat som redaktør ved Korpus 2000.

Studentermedhjælpere:

Ved Korpus 2000 er Søren Dam ansat 22.5., Jesper Overgaard Nielsen 1.8.00 og Allan Ørsnes 1.9.00. Thomas Hansen er 1.5.00 ansat ved DD; Ken Hundewadt Farø er ansat ved DO 1.4.00. Christian Madsen har pr. 11.9.00 afløst Kasper V. Torp som IT-medhjælper. Rune Axelstad Pedersen, som har været tilknyttet administrationen, er fratrådt pr. 1.9.00.

Jesper Gehlert Nielsen er som militærnægter pr. 9.8.00 tilknyttet administrationen.